

СОБКО Ірина

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

<http://orcid.org/0000-0002-4920-9775>e-mail: sobko.iryana18@gmail.com**СІРИЙ Олександр**

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

<http://orcid.org/0000-0002-5610-105X>e-mail: zidane0892@gmail.com**ГУЛІЗАДЕ КЕВІН Камран МАНСУР ОГЛИ**

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

<https://orcid.org/0009-0006-7050-1574>e-mail: gulizadekevinkamran@gmail.com**ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ УКРАЇНИ ТА АЗЕРБАЙДЖАНУ В УМОВАХ КРИЗОВОГО ТА МИРНОГО РОЗВИТКУ**

Сучасний світовий футбол висуває високі вимоги до рівня підготовленості спортсменів, тому формування фізичних і технічних якостей у ранньому віці є основою для майбутнього професійного зростання футболіста. **Мета дослідження** порівняти рівень розвитку фізичних здібностей та технічної майстерності українських та азербайджанських футболістів 12-13 років в умовах воєнного стану та мирного часу. **Учасники:** футболісти у кількості 13 чоловік, які займаються футболом в ДЮСШ «ВОЛНА» м. Харків, Україна та 15 футболістів віком 12-13 років, які займаються футболом в футбольному клубі «Нефтчі» м. Баку, Азербайджан. **Методи дослідження:** теоретичний аналіз та узагальнення наукових джерел, метод тестування фізичних здібностей та технічних елементів, методи математичної статистики. **Результати:** дослідження проводилось з вересня 2024 року по травень 2025, було проаналізовано результати тестування фізичної та технічної підготовленості на початку підготовчого періоду та в кінці змагального періодів футбольних команд м. Харкова та м. Баку та надано практичні рекомендації обох командам. У результаті експерименту встановлено, що в українських юних футболістів достовірно покращилися показники фізичної підготовленості за трьома тестами, тоді як у спортсменів з Азербайджану лише за двома. Виявлено, що юні футболісти обох команд демонструють високий рівень більшості технічних елементів; також підтверджено ефективність підтримання досягнутого рівня фізичної підготовки в командах впродовж усього ігрового сезону; встановлено наявність достовірних відмінностей у показниках тестів «Ведення м'яча «змійкою», «Набивання м'яча не провідною ногою», «Стойка на одній нозі з утримання м'яча на провідній нозі» українські футболісти продемонстрували вищі результати порівняно з азербайджанськими ($p < 0,05$; $p < 0,01$). Ефективність спортивної підготовки визначається не лише зовнішніми умовами, а й гнучкістю методики, адаптивністю тренера та мотивацією спортсменів, що забезпечує стабільний прогрес і високий рівень підготовленості.

Ключові слова: футбол, фізичні якості, технічна майстерність, юні футболісти, показники тестування.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2025.3.15>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах глобалізації спорту, порівняльний аналіз систем підготовки в різних країнах набуває особливої значущості

для виявлення найбільш ефективних практик та оптимізації тренувального процесу [2,7]. Особливої гостроти питання набуває в контексті впливу зовнішніх факторів на спортивну підготовку. Україна, яка протягом тривалого часу перебуває в умовах воєнної агресії та пов'язаної з нею кризи, стикається з

різними проблемами у сфері дитячо-юнацького спорту. Обмеження доступу до інфраструктури, вимушене переміщення населення, психологічний тиск та інші негативні фактори потенційно можуть суттєво впливати на якість і безперервність тренувального процесу. Тому здатність спортивної системи адаптуватися до нових ситуацій це не лише питання оперативного реагування, а й індикатор життєздатності спортивної діяльності. Впровадження альтернативних форм тренувань (онлайн-режим, змішані заняття, модульні програми), посилення ролі індивідуальних планів підготовки, розширення психологічної підтримки спортсменів, залучення волонтерської допомоги та партнерських міжнародних програм, а також перенесення акценту на розвиток морально-вольової та адаптивної підготовки створюють умови для більш гнучкого й ефективного тренувального процесу, здатного забезпечити стабільний прогрес спортсменів в кризових умовах [23].

На противагу цьому, Азербайджан розвивається в умовах мирного часу, що дозволяє його футбольним школам функціонувати у відносно стабільній та прогнозованій обстановці [8]. Однак, попри наявність ресурсів і стабільності, ефективність підготовки не завжди досягає очікуваного рівня, що може свідчити про потребу в оновленні методичних підходів, підвищенні якості тренерської роботи та впровадженні інноваційних форм навчально-тренувального процесу.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз сучасної науково-методичної літератури показує, що обидві держави мають розгалужену мережу дитячо-юнацьких спортивних шкіл, футбольних академій та клубів, що працюють із молоддю. Основні підходи до підготовки юних спортсменів у цих країнах ґрунтуються на загальноновизнаних принципах спортивної науки: багаторічність підготовки, поетапність розвитку, урахування вікових і психофізіологічних особливостей дітей та підлітків. Проте, незважаючи на загальні риси, існують і суттєві відмінності, зумовлені соціально-економічними, політичними та культурними факторами.

За даними сучасної наукової літератури в Азербайджані є багато науковців, які

досліджують спортивну підготовку футболістів, зосереджуючи увагу на підвищенні ефективності тренувального процесу та розвиток гравців (Руквуд (2012), Şükürov (2020), Мамедов (2022), Ібрагімлі (2023), Алізаде et al (2023), Əliyev et al (2023)). Дослідження охоплюють такі напрями, як удосконалення техніко-тактичної підготовки, використання інноваційних тренувальних засобів, а також впровадження сучасних методик оцінювання функціонального стану спортсменів [1,5,8,13,20,27].

Аналіз сучасної української науково-методичної літератури свідчить про важливість системного підходу до підготовки юних футболістів. Більшість авторів, зокрема Kozina, Ischenko, Grebneva, (2015); Гащак, М., & Маляр, Е. (2023), Радченко (2025), підкреслюють необхідність дотримання таких основних дидактичних принципів, як систематичність, поступовість, доступність та індивідуалізація, що забезпечують цілісність тренувального процесу [3,11,25].

Порівняння показників фізичної та технічної підготовленості юних футболістів з цих двох країн дасть змогу оцінити реальний вплив кризових умов на ефективність спортивного розвитку та виявити адаптивні механізми, які застосовуються українськими фахівцями для підтримки високого рівня підготовки. Проведення дослідження дозволить не лише визначити поточний рівень розвитку ключових футбольних якостей у юних спортсменів обох країн, але й виявити переваги та недоліки у методиках підготовки, що застосовуються в різних умовах [8]. Сформулювати практичні рекомендації для оптимізації тренувального процесу в умовах обмежених ресурсів та кризових ситуацій. Сприяти обміну досвідом між спортивними фахівцями, що може бути корисним для розвитку футболу як в Україні, так і в Азербайджані.

Дослідження проведено згідно науково-дослідній роботі за темою кафедри олімпійського і професійного спорту, спортивних ігор та туризму Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди на 2021-2026 р.р.: «Розробка і обґрунтування технологій зміцнення здоров'я і гармонійного розвитку людей різних вікових і соціальних груп» (№ держреєстрації: 0121U110053).

3. ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є порівняти рівень розвитку фізичних здібностей та технічної майстерності українських та азербайджанських футболістів 12-13 років в умовах воєнного стану та мирного часу.

Матеріал і методи дослідження.

Учасники: у дослідженні прийняли участь футболісти у кількості 13 чоловік (вік 12-13 років), які займаються футболом в ДЮСШ «ВОЛНА» м. Харків, Україна та 15 футболістів віком 12-13 років, які займаються футболом в футбольному клубі «Нефтчі» м. Баку, Азербайджан. Усі учасники дали згоду про участь в експерименті.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; методи тестування фізичної підготовленості (згинання розгинання рук в упорі лежачі за 30 с, стрибки зі скакалкою за 1 хв, піднімання тулуба в сід за 1 хв, стрибок в довжину з місця, стрибок у висоту з місця, проба Ромберга, човниковий біг 4х9, біг 30 м) технічної підготовленості (Ведення м'яча по прямій; ведення м'яча «змійкою»; передачі м'яча в парах за 30 с; удари по воротах; набивання м'яча провідною ногою; набивання м'яча не провідною ногою; стійка на одній нозі з утримання м'яча на провідній нозі; стійка на одній нозі з утримання м'яча на не провідній нозі; жонглювання м'яча), математико-статистичні методи за допомогою комп'ютерних програм «EXCEL», «SPSS».

Організація дослідження. Дослідження проводилось з вересня 2024 року по травень 2025, було проаналізовано результати тестування фізичної та технічної підготовленості на початку підготовчого періоду та в кінці змагального періодів футбольних команд м. Харкова та м. Баку та надано практичні рекомендації обом командам.

4. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Аналіз результатів українських футболістів на початку підготовчого та в кінці змагального періодів (табл. 1) показав позитивний вплив проведеної методики спортивної підготовки на фізичну підготовленість українських футболістів 12-13 років. Зокрема, було зафіксовано статистично значущі покращення у розвитку швидкісних якостей (біг 30 м) та статичної рівноваги (проба Ромберга). Для інших фізичних якостей (силова витривалість, швидкісна витривалість, стрибучість) спостерігаються лише незначні, статистично не підтверджені зміни, що може вказувати на те, що тренувальний процес був більш акцентований на розвиток швидкості та координації, або ж інші якості вже досягли певного стабільного рівня розвитку для даної вікової групи.

Таблиця 1

Результати тестування фізичних здібностей українських футболістів на початку підготовчого та в кінці змагального періодів

Назва тестування	Статистичні показники			
	початкові (n=13)	кінцеві (n=13)	(t)	(P)
Згинання розгинання рук в упорі лежачі за 30 с (кількість разів)	21,08±1,75	22,31±2,29	-1,54	0,14
Стрибки зі скакалкою за 1 хвилину (кількість разів)	112,77±5,07	115,15±6,07	-1,09	0,29
Піднімання тулуба в сід за 30с (кількість разів)	25,23±2,28	25,69±2,10	-0,54	0,60
Стрибок в довжину з місця, см	188,38±4,94	190,08±4,70	-0,89	0,38
Стрибок у висоту з місця, см	33,15±1,68	33,92±2,22	-1,01	0,33
Проба Ромберга (с)	15,69±1,18	16,69±1,32	-2,04	0,05
Човниковий біг 4х9 м (с)	9,80±0,18	9,68±0,21	1,79	0,09
Біг 30 м (с)	4,98±0,24	4,75±0,22	2,47	0,02

Аналіз результатів тренувального процесу юних азербайджанських футболістів показав ефективність в розвитку таких

фізичних якостей, як вибухова сила спритність, показники мають статистично значуще покращення ($p < 0.09, 0,02$) (табл. 2).

Інші фізичні здібності також демонструють позитивну динаміку, хоча й без статистично значущих змін.

Таблиця 2

Результати тестування фізичних здібностей азербайджанських футболістів на початку підготовчого та в кінці змагального періодів

Назва тестування	Статистичні показники			
	початкові (n=15)	кінцеві (n=15)	(t)	(P)
Згинання розгинання рук в упорі лежачі за 30 с (кількість разів)	20,93±1,67	21,40±1,68	-0,76	0,45
Стрибки зі скакалкою за 1 хвилину (кількість разів)	113,00±5,06	114,80±5,10	-0,97	0,34
Піднімання тулуба в сід за 30с (кількість разів)	24,60± 2,28	25,73± 2,28	-1,56	0,13
Стрибок в довжину з місця, см	188,47±4,24	189,47±4,93	-0,60	0,56
Стрибок у висоту з місця, см	33,13±1,30	34,33±1,84	-2,06	0,05
Проба Ромберга (с)	16,47±1,30	17,07±1,16	-1,33	0,19
Човниковий біг 4х9 м (с)	9,81±0,18	9,68±0,16	2,13	0,04
Біг 30 м (с)	4,93±0,33	4,74±0,31	1,66	0,11

Таким чином, можна сказати, що показники фізичних здібностей в обох командах (як української, так і азербайджанської) після змагального періоду виявилися на достатньому рівні, що свідчить про ефективність застосованих підготовчих

методик в обох країнах, незалежно від умов (кризових чи мирних).

Аналіз результатів тестування технічних елементів українських футболістів до та після змагального періоду показує статистично значуще покращення показників у 5 тестах ($p < 0,05$; $p < 0,001$) (табл. 3).

Таблиця 3

Результати тестування технічних елементів українських футболістів на початку підготовчого та в кінці змагального періодів

Назва тестування	Статистичні показники			
	початкові (n=13)	кінцеві (n=13)	(t)	(P)
Ведення м'яча по прямій, (с)	6,31±0,49	6,00±0,49	1,31	0,20
Ведення м'яча «змійкою» (с)	8,66±0,54	8,16±0,68	2,07	0,05
Передачі м'яча в парах за 30 с, (кількість разів)	15,23±1,48	16,08±1,50	-1,45	0,16
Удари по воротах, (кількість разів)	4,35±0,74	5,54±0,66	-4,33	0,001
Набивання м'яча провідною ногою, (кількість повторень)	66,85±10,51	73,85±5,08	-2,16	0,04
Набивання м'яча не провідною ногою, (кількість повторень)	38,08±4,21	43,85±3,63	-3,74	0,001
Стійка з утриманням м'яча на провідній нозі (с)	18,46±3,10	19,31±2,87	-0,72	0,48
Стійка з утриманням м'яча на не провідній нозі (с)	10,69±1,49	11,08±1,44	-0,67	0,51
Жонгливання м'яча (кількість повторень)	24,54±2,44	26,62±2,06	-2,35	0,03

Аналіз представлених даних тестування технічних елементів азербайджанських футболістів до та після змагального періоду

показує статистично значуще покращення показників лише у 2 тестах ($p < 0,05$; $p < 0,01$) (табл. 4).

Таблиця 4.

Результати тестування технічних елементів азербайджанських футболістів на початку підготовчого та в кінці змагального періодів

Назва тестування	Статистичні показники			
	початкові (n=15)	кінцеві (n=15)	(t)	(P)
Ведення м'яча по прямій, (с)	6,58±0,61	6,22±0,59	1,64	0,11
Ведення м'яча «змійкою» (с)	9,01±0,33	8,72±0,51	1,84	0,08
Передачі м'яча в парах за 30 с, (кількість разів)	14,20±1,52	16,07±1,94	-2,93	0,01
Удари по воротах, (кількість разів)	4,27±1,28	5,07±0,88	-1,99	0,05
Набивання м'яча провідною ногою, (кількість повторень)	69,07±11,37	72,20±8,01	-0,87	0,39
Набивання м'яча не провідною ногою, (кількість повторень)	36,53±4,39	37,73±3,99	-0,78	0,44
Стійка утриманням м'яча на провідній нозі (с)	14,60±3,03	15,20±3,22	-0,53	0,60
Стійка з утриманням м'яча на не провідній нозі (с)	10,40±2,23	10,73±1,98	-0,43	0,67
Жонглювання м'яча (кількість повторень)	24,47±2,23	25,27±2,37	-0,95	0,35

Таким чином, навіть в умовах кризи українська методика тренувань виявилася більш ефективною у розвитку технічних навичок, ніж азербайджанська методика, застосована в мирний період, що може бути зумовлено використанням новітніх, більш дієвих вправ або методів навчання техніки. Українські тренери продемонстрували високу здатність до адаптації, зберігаючи ефективність навчального процесу навіть у складних обставинах. Крім того, важливим чинником успіху могла стати підвищена мотивація спортсменів і тренерів. Усвідомлення складності ситуації, в якій опинилася країна, могло сприяти більш зосередженій та інтенсивній роботі над вдосконаленням індивідуальної майстерності.

Можливим недоліком азербайджанської методики може бути недостатня увага до розвитку технічних навичок або менш ефективні тренувальні підходи, що видно на тлі більшого прогресу українських спортсменів навіть у кризових умовах.

Аналіз порівняльних результатів тестування фізичних здібностей українських та азербайджанських футболістів в кінці змагального періоду показує, що за більшістю показників статистично значущих відмінностей між двома групами не виявлено. Однак порівняння результатів тестування технічних елементів українських та азербайджанських футболістів в кінці змагального періоду показало статистично значущі відмінності (табл. 5) Українські

футболісти статистично значуще перевершують азербайджанських у показниках, що вимагають більш високого рівня координації, контролю м'яча та розвитку обох ніг, що свідчить про більш акцентовану роботу над розвитком навичок та координації у тренувальному процесі спортсменів українських команд.

Отже, підтверджується твердження, що українська методика підготовки не лише забезпечує початкове покращення техніки (як було виявлено після підготовчого періоду), але й стабільно підтримує та розвиває ці навички протягом всього змагального сезону. Цей результат є особливо вражаючим, враховуючи, що українські футболісти тренувалися в умовах кризи, а методики тренування є креативними та ефективними у використанні обмежених ресурсів, зосереджуючись на сутності тренувального процесу. В умовах невизначеності, був зроблений акцент на розвиток індивідуальної майстерності та базових технічних елементів, які є фундаментом гри і можуть бути відпрацьовані навіть за мінімальних умов. Незважаючи на те, що азербайджанська команда тренувалася в мирних умовах, показники розвитку технічних навичок виявилися нижчими порівняно з українськими футболістами, що може вказувати на потенційні резерви для оптимізації методики підготовки.

Таблиця 5

Результати тестування технічних елементів українських та азербайджанських футболістів в кінці змагального періоду

Назва тестування	Статистичні показники			
	українські (n=13)	азербайджанські (n=15)	(t)	(P)
Ведення м'яча по прямій, (с)	6,00±0,49	6,22±0,59	-0,89	0,38
Ведення м'яча «змійкою» (с)	8,16±0,68	8,72±0,51	-2,50	0,02
Передачі м'яча в парах за 30 с, (кількість разів)	16,08±1,50	16,07±1,94	0,02	0,99
Удари по воротах, (кількість разів)	5,54±0,66	5,07±0,88	1,58	0,13
Набивання м'яча провідною ногою, (кількість повторень)	73,85±5,08	72,20±8,01	0,64	0,53
Набивання м'яча не провідною ногою, (кількість повторень)	43,85±3,63	37,73±3,99	4,22	0,001
Стійка з утриманням м'яча на провідній нозі (с)	19,31±2,87	15,20±3,22	3,67	0,001
Стійка з утриманням м'яча на не провідній нозі (с)	11,08±1,44	10,73±1,98	0,52	0,61
Жонглювання м'яча (кількість повторень)	26,62±2,06	25,27±2,37	1,59	0,12

Таким чином, важливо підтримувати регулярний моніторинг фізичної та технічної підготовленості юних футболістів за допомогою стандартизованих тестів. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти динаміку розвитку гравців, ідентифікувати слабкі та сильні сторони, а також оперативно коригувати тренувальні програми. Отримані дані свідчать про позитивну динаміку в обох командах. Тому, доцільно поєднувати фізичні вправи з технічними елементами: наприклад, швидкісні ривки з веденням м'яча, координаційні вправи зі зміною напрямку руху та контролем м'яча, а також вправи на баланс, що вимагають одночасного утримання м'яча та забезпечує більш комплексний розвиток футболістів.

В умовах кризового розвитку, який переживає Україна, психологічна стійкість спортсмена є не менш важливою, ніж фізична. Залучення спортивних психологів, робота з подолання стресу, формування мотивації та підтримка позитивного емоційного стану гравців є вкрай необхідними. У разі загострення ситуації необхідно бути готовими до швидкої адаптації, а саме перехід на індивідуальні домашні завдання, використання доступних обмежених просторів та мінімального обладнання для підтримання форми.

Для подальшого прогресу азербайджанським футбольним командам рекомендується акцентувати увагу на подальшому розвитку спритності та

вибухової сили, як фундаменту для ефективних рухів на полі, включення спеціалізованих вправ (наприклад, пліометричних вправ, прискорень, вправ на швидкість реакції) допоможе закріпити та покращити ці якості.

Важливим є посилення роботи над індивідуальною технікою володіння м'ячем. Необхідно збільшити обсяг та інтенсивність вправ, спрямованих на вдосконалення індивідуального контролю м'яча, жонглювання, дриблінгу та точності удару, застосування вправ, спрямованих на розвиток непровідної ноги, дозволить значно підвищити універсальність гравців.

5. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Проаналізовано рівень підготовленості юних футболістів України та Азербайджану та надано практичні рекомендації з урахуванням різних умов функціонування спортивних систем, що дозволяє адаптувати тренувальний процес до специфіки середовища, підвищити ефективність технічної підготовки та забезпечити стабільний розвиток юних футболістів незалежно від зовнішніх обставин.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методів та засобів спортивної підготовки юних футболістів, спрямованих на підвищення ефективності

розвитку фізичних і технічних якостей з урахуванням вікових особливостей,	індивідуальних можливостей та умов тренувального процесу.
---	---

Література

1. Алізаде А., Наджафзаде М., Джанані Х., та Баргі Могаддам Дж.. Кодифікація моделі розвитку футболу та футзалу у Східному Азербайджані на основі методу контент-аналізу. *Sport Physiology & Management Investigations*, 2023. №15 (3). С.71-88.
2. Василюк В., & Ярмошук О. Диференційований підхід у фізичній підготовці футболістів на етапі початкової спеціалізації. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*, 2020. №18, С.11-16.
3. Гащак М., & Маляр Е. Особливості моделювання параметрів фізичних навантажень футболістів 15-17 років. *Редакційна колегія*, 2023. №4. С.353-357.
4. Гринь І. Г., Козіна Ж. Л., Сірий О. В., & Виставной О. М. Психофізіологічні показники, технічна і фізична підготовленість юних футболістів 12-13 та 15-16 років на різних етапах тренувального процесу. *Технології збереження здоров'я, реабілітація і фізична терапія*. 2020. С.13-19.
5. Ібрагімлі А. Важливість роботи з методики виховання футболістів-підлітків. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». ПОЧАТОК*. 2023. №26 (55), С.139-152.
6. Козіна, Ж. Л., Сірий, О. В., Лоншаков В. В., & Сидоренко В. Р. Інтегральний розвиток психомоторних якостей у юних футболістів на початковому етапі підготовки. *Технології збереження здоров'я, реабілітація і фізична терапія*, 2019. С.98-112.
7. Костюченко В. К. Футбол—складова сталого розвитку суспільства: екологія, економіка, освіта протягом життя, подолання будь-яких проявів дискримінації. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2024. №13. С.56-59.
8. Мамедов Е. Цілісна оцінка розвитку талантів у футболі (докторська дисертація, Азербайджанська державна академія фізичного виховання та спорту (ASAPES), 2022
9. Ніколайчук Г. Г. Теоретичні аспекти дослідження взаємозв'язку спорту і політики. *Гілея: науковий вісник*, 2015 №98. С. 285-289.
10. Павлушенко С. Аналіз підходів до психологічного забезпечення професійної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*, 2020. С. 75-83.
11. Радченко О. Р. Розвиток загальної фізичної підготовленості футболістів 17-18 років : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 017 "Фізична культура і спорт" / наук. керівник І. Є. Дядечко. *Запоріжжя : ЗНУ*, 2025. 58 с.
12. Радченко Є. О. Особливості спортивного відбору футболістів на етапі попередньої базової підготовки з урахуванням фізичної підготовленості. *Молодий вчений*. 2016. №1. С. 521-524.
13. Руквуд, Дж. Побудова миру та сприяння соціальній інтеграції: спорт та розваги в Азербайджані. *Routledge*. 2012. №4. С.35-39.
14. Сірий О. І., Собко І. М., & Руденко О. С. Розвиток швидкісно-силових якостей юних футзалістів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2022. №14. С. 84-91.
15. Собко І. М., Яковлев В. В., & Гулич О. Г. Особливості розвитку координаційної витривалості юних футболістів на основі застосування методу колового тренування. *Технології збереження здоров'я, реабілітація і фізична терапія*, 2020. С.26-27.
16. Соловійов Д. Теоретичні та ідеологічні засади адаптації та функціонування бюджетної системи в умовах військових конфліктів. *Modeling the development of the economic systems*. 2025. №1. С. 261-274.
17. Сушко Р. О. Проблемні питання технології підготовки національних збірних команд зі спортивних ігор з урахуванням міграційних процесів. *Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XI Міжнародної конференції молодих вчених*, 2018, 201-207.
18. Томенко О. А., & Буркацький Є. О. Закордонний досвід використання методик фізичної підготовки юних футболістів у передзмагальному періоді. *Олімпійський та паралімпійський спорт*, 2025. №1, С. 124-128.
19. Улан А., & Кос Р. Відображення тенденції до омолодження світового футболу у чемпіонатах різних країн світу. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. №(3). С. 27-31.
20. Əliyev İ.S. Manafov K.C. Gənc futbolçuların hazırlanması prosesində oyun reallığı ilə məşqlərin əhəmiyyəti. *Sport Science Journal Academy of Physical Education and Sport* vol. 4, № 3, 2022, pp.112-116.
21. Guilherme J., Garganta J., Graca A., & Seabra A. Influence of non-preferred foot technical training in reducing lower limbs functional asymmetry among young football players. *Journal of sports sciences*. 2015. №33(17). P. 1790-1798.
22. Karpa I., Budzyn V., Matviyas O., Ripak I., Lapychak I., & Khorkavy B. Improving the technical and tactical actions of qualified football players of various positions in certain areas of the field. *Journal of Physical Education and Sport*, 2021. №21(3). P.1461-1468.
23. Khomenko P., & Zaitseva Y. Factors of influence on the process of sports selection of young athletes. *Ukrainian Professional Education*, 2024. №2(8). P. 100-105.
24. Kılıçaslan U., & Çelik A. Organizational commitment of footballers: a qualitative approach. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2024. №22(1). P. 98-112.
25. Kozina Z. L., Ischenko V. V., Grebneva I. V., Novikov Y. O. Individualisation of functional training for senior school pupils during football lessons in extracurricular educational institutions. *Health, sport, rehabilitation*. 2015. №1(1). P. 27-29.
26. Sobko I, Dovbnia M, Franshchuk V. Mobile games in the training process of football players 5-6 years old. *Health Technologies*. 2023. №1(3). P 19-28. <https://www.htj1.com/index.php/ht/article/view/681>

27. Şükürov A. (2020). Peşəkar futbolçuların yarış fəaliyyətləri arasında 16-17 yaşlı gənc futbolçuların müdafiə və hücum taktikasının təkmilləşdirilməsi (Doctoral dissertation, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası (ASAPES))

References

1. Alizade A., Nadzhafzade M., Dzhani Kh., ta Barhi Mohaddam Dzh.. Kodyfikatsiia modeli rozvytku futbolu ta futzalu u Skhidnomu Azerbaidzhani na osnovi metodu kontent-analizu. Sport Physiology & Management Investigations , 2023. №15 (3). S.71-88.
2. Vasyliuk V., & Yarmoshchuk O. Dyferentsiiovanyi pidkhdid u fizychnii pidhotovtsi futbolistiv na etapi pochatkovoi spetsializatsii. Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny, 2020. №18, S.11-16.
3. Hashchak M., & Maliar E. Osoblyvosti modeliuvannia parametriv fizychnykh navantazhen futbolistiv 15-17 rokiv. Redaktsiina kolehiia, 2023. №4. S.353-357.
4. Hryn I. H., Kozina Zh. L., Siryi O. V., & Vystavnoi O. M. Psykhofiziologichni pokaznyky, tekhnichna i fizychna pidhotovlenost yunyk futbolistiv 12-13 ta 15-16 rokiv na riznykh etapakh trenuvalnoho protsesu. Tekhnolohii zberezhenia zdorovia, reabilitatsiia i fizychna terapiia. 2020. S.13-19.
5. Ibrahimli A. Vazhlyvist roboty z metodyky vykhovannia futbolistiv-pidlitkiv. Visnyk pisladyplomnoi osvity: zbirnyk naukovykh prats. Seriya «Pedagogichni nauky». POChATOK. 2023. №26 (55), S.139-152.
6. Kozina, Zh. L., Siryi, O. V., Lonshakov V. V., & Sydorenko V. R. Intehralnyi rozvytok psykhomotornykh yakostei u yunyk futbolistiv na pochatkovomu etapi pidhotovky. Tekhnolohii zberezhenia zdorovia, reabilitatsiia i fizychna terapiia, 2019. S.98-112.
7. Kostuchenko V. K. Futbol–skladova staloho rozvytku suspilstva: ekolohiia, ekonomika, osvita protiahom zhyttia, podolannia bud-yakykh proiaviv dyskryminatsii. Pedagogichna Akademiia: naukovy zapysky, 2024. №13. S.56-59.
8. Mamedov E. Tsilisna otsinka rozvytku talantiv u futboli (doktorska dysertatsiia, Azerbaidzhanska derzhavna akademiia fizychnoho vykhovannia ta sportu (ASAPES), 2022
9. Nikolaichuk H. H. Teoretychni aspekty doslidzhennia vzaïmozv'iazku sportu i polityky. Hileia: naukovyi visnyk, 2015 №98. S. 285-289.
10. Pavlushenko S. Analiz pidkhodiv do psykhologichnoho zabezpechennia profesiinoi diialnosti. Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, 2020. S. 75-83.
11. Radchenko O. R. Rozvytok zahalnoi fizychnoi pidhotovlenosti futbolistiv 17-18 rokiv : kvalifikatsiina robota mahistra spetsialnosti 017 "Fizychna kultura i sport" / nauk. kerivnyk I. Ye. Diadechko. Zaporizhzhia : ZNU, 2025. 58 s.
12. Radchenko Ye. O. Osoblyvosti sportyvnoho vidboru futbolistivna etapi poperednoi bazovoi pidhotovky z urakhuvanniam fizychnoi pidhotovlenosti. Molodyi vchenyi. 2016. №1. S. 521-524.
13. Rukvud, Dzh. Pobudova myru ta spryïannia sotsialnoi intehratsii: sport ta rozvahy v Azerbaidzhani. Routledge. 2012. №4. S.35-39.
14. Siryi O. I., Sobko I. M., & Rudenko O. S. Rozvytok shvydkisno-sylovykh yakostei yunyk futzalistiv. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii. 2022. №14. S. 84-91.
15. Sobko I. M., Yakovliev V. V., & Hulych O. H. Osoblyvosti rozvytku koordynatsiinoi vytryvalosti yunyk futbolistiv na osnovi zastosuvannia metodu kolovoho trenuvannia. Tekhnolohii zberezhenia zdorovia, reabilitatsiia i fizychna terapiia, 2020. S.26-27.
16. Soloviov D. Teoretychni ta ideologichni zasady adaptatsii ta funktsionuvannia biudzhetnoi systemy v umovakh viiskovykh konfliktiv. Modeling the development of the economic systems. 2025. №1. S. 261-274.
17. Sushko R. O. Problemni pytannia tekhnolohii pidhotovky natsionalnykh zbirnykh komand zi sportyvnykh ihor z urakhuvanniam mihratsiinykh protsesiv. Molod ta olimpiiskyi rukh: Zbirnyk tez dopovidei XI Mizhnarodnoi konferentsii molodykh vchenykh, 2018, 201-207.
18. Tomenko O. A., & Burkatskyi Ye. O. Zakordonnyi dosvid vykorystannia metodyk fizychnoi pidhotovky yunyk futbolistiv u peredzmahalnomu periodi. Olimpiiskyi ta paralimpiiskyi sport, 2025. №1, S. 124-128.
19. Ulan A., & Kos R. Vidobrazhennia tendentsii do omolodzhennia svitovoho futbolu u chempionatakh riznykh krain svitu. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. 2022. №(3). S. 27-31.
20. Əliyev İ.S. Manafov K.C. Gənc futbolçuların hazırlanması prosesində oyun reallığı ilə məşqlərin əhəmiyyəti. Sport Science Journal Academy of Physical Education and Sport vol. 4, № 3, 2022, pp.112-116.
21. Guilherme J., Garganta J., Graca A., & Seabra A. Influence of non-preferred foot technical training in reducing lower limbs functional asymmetry among young football players. Journal of sports sciences. 2015. №33(17). P. 1790-1798.
22. Karpa I., Budzyn V., Matviyas O., Ripak I., Lapychak I., & Khorkavyy B. Improving the technical and tactical actions of qualified football players of various positions in certain areas of the field. Journal of Physical Education and Sport, 2021. №21(3). P.1461-1468.
23. Khomenko P., & Zaitseva Y. Factors of influence on the process of sports selectionof young athletes. Ukrainian Professional Education, 2024. №2(8). P. 100-105.
24. Kılıçaslan U., & Çelik A. Organizational commitment of footballers: a qualitative approach. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2024. №22(1). P. 98-112.
25. Kozina Z. L., Ischenko V. V., Grebneva I. V., Novikov Y. O. Individualisation of functional training for senior school pupils during football lessons in extracurricular educational institutions. Health, sport, rehabilitation. 2015. №1(1). P. 27-29.
26. Sobko I, Dovbnia M, Franshchuk V. Mobile games in the training process of football players 5-6 years old. Health Technologies. 2023. №1(3). P 19-28. <https://www.htj1.com/index.php/ht/article/view/68> 1
27. Şükürov A. (2020). Peşəkar futbolçuların yarış fəaliyyətləri arasında 16-17 yaşlı gənc futbolçuların müdafiə və hücum taktikasının təkmilləşdirilməsi (Doctoral dissertation, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası (ASAPES)).

Abstract

SOBKO Iryna, SIRYI Oleksandr, GULIZADE Kamran
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

**CHARACTERISTICS OF INDICATORS OF PHYSICAL AND TECHNICAL FITNESS OF YOUNG
FOOTBALL PLAYERS OF UKRAINE AND AZERBAIJAN IN CONDITIONS OF CRISIS AND PEACEFUL
DEVELOPMENT**

Modern world football places high demands on the level of preparedness of athletes, so the development of physical and technical qualities at an early age is the basis for the future professional growth of a footballer. **The aim of the study** is to compare the level of physical abilities and technical skills of Ukrainian and Azerbaijani footballers aged 12-13 in conditions of martial law and peacetime. **Participants:** 13 footballers who play football at the VOLNA Children's and Youth Sports School in Kharkiv, Ukraine, and 15 footballers aged 12-13 who play football at the Neftchi Football Club in Baku, Azerbaijan. **Research methods:** theoretical analysis and generalisation of scientific sources, testing of physical abilities and technical elements, methods of mathematical statistics. **Results:** The study was conducted from September 2024 to May 2025. The results of physical and technical fitness tests at the beginning of the preparatory period and at the end of the competitive period for the football teams of Kharkiv and Baku were analysed, and practical recommendations were provided to both teams. The experiment showed that Ukrainian young footballers significantly improved their physical fitness scores in three tests, while Azerbaijani athletes improved in only two. It was found that young footballers from both teams demonstrate a high level of most technical elements; the effectiveness of maintaining the achieved level of physical fitness in teams throughout the playing season was also confirmed; reliable differences were found in the results of the tests 'Dribbling the ball in a zigzag pattern', 'Kicking the ball with the non-dominant foot', 'Standing on one leg while holding the ball on the dominant leg', Ukrainian footballers demonstrated higher results compared to Azerbaijani footballers ($p < 0.05$; $p < 0.01$). **Conclusions:** The effectiveness of sports training is determined not only by external conditions, but also by the flexibility of the methodology, the adaptability of the coach and the motivation of the athletes, which ensures stable progress and a high level of preparedness.

Keywords: football, physical qualities, technical skills, young footballers, test results.

Стаття надійшла до редакції / Received 12.08.2025

Прийнята до друку / Accepted 06.09.2025